

A SZEPTEMVIR.

□ Különös nyúgtalanság villogott Tarnossy Gusztáv szeptemvir mélyen fekvő, sötétszürke szemében azon a nagy örömnapon, mikor egyetlen leánya, Kornélia, Csigér Ernő hites ügyvéd felesége lett. Az öreg szeptemvir mint büntető jogász nagy tekintélynek örvendett a felső bírói karban. Komoly tudású, erős ítéletű s főleg érzékeny lelkiismeretű bírónak ismerték, ki sohasem jött a tanácsba anélkül, hogy a szóbanforgó ügyet alaposan ne ösmerte volna. Külső tekintélyét egyéb is támogatta. Bírótársai tudták, hogy Tarnossy szeptemvir hosszabb ideig volt koronaurodalmi ügyész és gratisszima perszona fölfelé. Benne látták a jövőendő országbíró.

□ Ehhez képest a felső és alsó bírói kar teljes díszben jelent meg a leánya esküvőjén. A jurátuskardok nagy csörömpölést vittek véghez a templom márványkockáin, az örömapa pedig szórakozottan fogadta az obligát üdvözléseket, amelyekből nem hiányzott egy-egy citátum Ovidiusból és Horatiusból. De Tarnossy az egész szertartás alatt nem vette le szemét a vőlegényről, ki olyan hódítóan, büszkén állott kis szőke arája mellett, mintha a szigorú szeptemvir ellenséges szemmel nézte volna azt a sűrű, bodros hajú, sasorrú adoniszt, kinek apró, fekete szemében mohó, éhes vágyak lobogtak.

□ Annyi bizonyos, hogy Tarnossynak nem tetszett ez a házasság. Másfél esztendeig küzdött ellene apai ékesszólásának egész fegyvertárával. Hasztalan, a kis Kornélia szerelmes volt s a szerelem makacs, megátalkodott mint a bűn. Mikor a szeptemvir engedett leánya könyörgésének, úgy érezte, mintha egy igazságos pört veszített volna el!

□ „És nem lehet megapellálni“, mormogta bosszúsan, „semmi jogorvoslaton...“

□ Az esküvő napján is komor tünődésekbe merült. Emlékébe tolakodott egy halottnak az alakja, a vőlegény apjáé. Az az ember volt az egyetlen, ki fiatal bíró korában kísérletet tett a megvesztegetésére. Merészen, mint a bandita, állított be hozzá késő este. Emlékezett alattomos mosolyára, hideg cinizmusára, mellyel a száz aranyat felajánlotta. Kidobta s a sovány prókátor egykedvűen, vállvonogatva távozott. A küszöbről vissza is szólt szemtelen vigyorgással:

□ „Kár olyan nagy kázust csapni, ezt a pénzt úgy sem viszem haza. Ha spektábilissal nem fogadja, másnak több esze lesz. Szervusz lumillimusz!“

□ Vajjon a fia örökölte-e ezt a feneketlen cinizmust? Ki tudja! A lelki átöröklés tanai megbizhatatlanok. Sok becsületes szülőnek a fia gazember és viszont a fiúról, a vejéről pozitív rosszat nem tudott. Fiatal s nagyon tehetséges ügyvédnek ösmerték, hallotta, hogy nagylábon él, de a keresete is nagy. Volt ugyan néhány év előtt egy fegyelmi ügye, de az alól jogerősen fölmentették. A szeptemvir figyelemmel átnézte az ez ügyre vonatkozó aktákat. Kriminálitást nem lehetett belőlük megállapítani, de valami olyan fajta lelkiismertlenséget mégis, mely közel áll az ügyvédi inkorrekttséghez.

□ A szeptemvir sokat tünődött rajta.

□ „Lehet, hogy csupán szépséghiba, melyért elég büntetés a fegyelmi eljárás. A fölmentés jogerős, mit akarok? És végre is, lelkemből hiányzik az apai zsarnokságnak minden alkotó eleme. Nem tudtam ellentállni leányom könyörgésének punktum. Jobb meggyőződéselem ellenére cselekedtem, a bűnös tehát én vagyok. Mert minden bűn gyöngeségekből táplálkozik, az ellentálló-erő megernyedéséből, a jellem puhaságából. Igen, igen, viselni fogom a jogkövetkezményeket, mint ahogy viseli a tolvaj, akinek aktái itt hevernek előttem.“

□ Aztán kiment elbúcsúzni a nászútra készülő pártól. Melegen ölelte keblére kis, ideges, szőke leányát, kinek anyja olyan korán halt el s akit előbb a zárdai nevelés, most a korai házasság szakított el tőle.

□ „Te elhagysz, de én mindig veled leszek“, mondotta csaknem suttogva, hogy a férj meg ne hallja.

□ A fiatal asszony pedig hamarosan kibontakozott karjaiból és gyors tempóban, szinte hadarva osztogatott parancsokat kofferek és kalapskatulyák elhelyezése iránt. Az első három év nyomtalanul tünt el. A szeptemvir nyúgtalanságát a szokatlan munka kissé enyhítette. Mert a judikatura olyan, mint a mérhetetlen kavicsbánya, a bírónak verejtékes munkával kell a hazugságok kavicsstengerében az igazság nemes fémét kutatni. Vejével gyakran találkozott a bírósági épület boltozatos folyosóin. Tudta, hogy informálni jár bírótársaihoz s hallotta leányától, hogy nagy birtokot vásárolt az Alföldön.

□ Ez a hirtelen gazdagodás újra nyúgtalanította.

□ „Eh, talán mégis jobb, mintha azt hallanám, hogy elzüllött. A vagyonszerzés végre is nem ellenkezik a jogrend föltételeivel. Sőt. A törvények főleg a

szerzett vagyont védik. Mit kifogásolok rajta? A puritánoknak a világból nagyon kis zúg jut. Csak nagyobb baj ne legyen.

□ A nagyobb baj meglett. Veszedelmes, komoly baj. A leány jelentette be az apának.

□ „Apuskám, borzasztó, Ernőt tönkre akarják tenni. Borzasztó! Nézd hogy reszketek!”

□ „Mi történt?” tudakolta a szeptemvir rossz sejtéssel.

□ „Képzeld, Donnák, az a nyomorult, az az éhenkorász, följelentette az uramat a törvényszéknél.”

□ „Miért?”

□ „Hát az uram volt az ügyvédje, jaj, nem is tudom, hogy kezdjem?”

□ „Mindegy, akárhogy...”

□ „Hát Donnák örökölt a nagybátyja után, az mindent ráhagyott, de a többi örökösök megtámadták a végrendeletet.”

□ „Nos?”

□ „Annak a Donnáknak nem volt betevő falatja. Az uram pénzelt a cudart, e hálátlant.”

□ „És mit tett az urad?”

□ „Ajánlotta, hogy egyezzek, aztán ki is egyezett, kapott harmincezer forintot és egy házat.”

□ „És mennyi volt az örökség?”

□ „Hát sok, mondják, egy félmillió, de az mindegy...”

□ „Nem egészen. Hát mivel vádolják az uradat?”

□ „Hogy összejátszott a másik ügyvéddel, hogy megvesztegettek. Esküszöm, apám, nem igaz, aljas rágalom. De te nem fogsz bennünket elhagyni, te beszélni fogsz a bírakkal. Neked mindenki hisz s az uram be fogja bizonyítani...”

□ „Tudja az urad, hogy idejöttél hozzám ebben az ügyben?”

□ „Nem tudja, dehogy...”

□ A nagy vazomotorikus zavar elárulta, hogy hazudik. A szeptemvir komoran, sötéten meredt maga elé.

□ „A jogkövetkezmények...” — mormogta halkan.

□ „Hol van az urad?” — kérdezte leányától.

□ „Az uram?”

□ Habozott a válaszsza. De aztán mégis elhatározta magát.

□ „Lent a kocsiban.”

□ „Küld föl. Egyedül akarok vele beszélni.”

□ „Értem papa, de előbb megcsókolom azt a kedves nagy homlokodat. Ugy-e szeretsz? Óh, édes jó apám! Látod milyen bajban vagyunk. Semmiért...”

□ A fiatal ügyvéd, a vő, a vádlott akaratlan izgatottságával jelent meg a szeptemvir előtt, ki nyomban dologra tért. Kimérten, szárazon szólt, mintha ítéletet publikálna.

□ „Ön jogász, tudja tehát, hogy én az érdekeltségi viszonynál fogva nem lehetek bírāja. Ha az ügybe befolynék, akkor viszont bűntársa lennék. Ez nem akarok lenni. Mint minden pörben, itt is csak két eset van: vagy ártatlan, vagy bűnös. Igaz?”

□ „Igaz.”

□ „Ha ártatlan, nincs mit beszélni a dologról. Semmi-

féle vád nem megbecstelenítő, ha alaptalan. Ha bűnös akkor lakoljon. Ez világos.”

□ „Egészen világos,” mondotta az ügyvéd, mosolyt erőltetve szép arcára.

□ „Örvendek, hogy megértettük egymást. Mert erről a dologról mi többet nem fogunk beszélni. Ha önt elítélik, akár szabadságvesztésre, akár egyébre, az mindegy, akkor én átengedem önöknek erdélyi birtokomat. Szép, rendezett birtok, ahová visszavonulhat. Hibás jellemű emberek nem valók a közpályára. Világosan beszéltem.”

□ „Megértettem!” mondotta az ügyvéd, dacosan föl-emelve a fejét. „Köszönöm az atyafiságos indulatot.”

□ „Szívesen. Nekem nincs több mondanivalóm.”

□ „Nekem sincs.”

□ Meghajtotta magát és távozott. Lent a kocsiban megcsókolta a felesége kezét s kedvesen mosolygott.

□ „Nincs semmi baj, flam. Az öreg nagyon szívére vette a dolgot.”

□ „Tudtam én azt előre,” örvendezett az asszony.

□ A törvényszék két hónap múlva fölmentette az ügyvédet, noha nagyon súlyosan védekezett a súlyos vád ellen. De a tanács tagjait akaratlanul is behálózta az elfogultság. Hiába, a nagyhatalmú szeptemvir vejről volt szó, az országbíró-jelölt leányának a férjéről. A terhelő bizonyítékok úgy elvesztették súlyukat, mintha valaki vagy valami elfújta volna. A bírák-emberek. Az ügy fellebbezés folytán a hétszemélyes táblához került. Az országbíró a legerősebb jogászok egyikének, Kaulich hétszemélyelnöknek osztotta ki referálás végett. Ez a Kaulich veszedelmesen élesesű jogász volt, tele vakmerő szofizmákkal, öldöklő rabulisztikával, ha valamit par force védeni vagy támadni kellett. Bírótársai csaknem rettegve tisztelték ezt a hajlójárású, modortalan, korhelykülsejű kapacitást. Tarnossynak iskolatársa volt s így semmi meglepetést nem érzett, mikor egy este meglátogatta. Kornélia is otthon volt az apjával, minthogy a férje néhány hétre vadászni ment. Az asszony tudta, hogy férjének ügye ennek az embernek a kezében van. Ott marasztotta vacsorára s tüntető kedvességgel foglalatoskodott vele. Aztán hamarosan fejfájás ürügye alatt félrevonult. Hadd beszéljenek az öregek, majd ő hallgatózni fog.

□ Mikor Kornélia távozott, Kaulich kiment s néhány perc múlva nagy akta csomaggal tért vissza. Letette az asztalra.

□ „Mi ez?” kérdezte Tarnossy.

□ „A vőd bűnügyének iratai.”

□ Tarnossy összeráncolta homlokát.

□ „Csomagold össze, hord el, vagy együtt doblak ki, mit hozod ezt ide?”

□ Kaulich vállat vont.

□ „Mirevaló ez a nagylelkűség? Én is vagyok olyan független ítéletű bíró, mint te. Jellemem is van, ha nem is nyergelem meg minduntalan.”

□ „Mit akarsz ezzel mondani?”

□ „Az igazságot, barátom, a tiszta igazságot. Végre is a vőd becsületéről van szó. Ez a ténybeli állapot. Nos érts meg, én félttem és félek most is, hogy elfogúlt leszek vagy túlszigorú vagy túlengedékeny. Mindkettő egyforma hiba. Meg akartam beszélni az ügyet egy erős gyakorlati jogással. Veled. Itt vannak az akták, nézd át. Tárgyaljuk le az egész ügyet, mintha perújítás után kerülne elénk. Ha akarod képviselheted a vádat, ha akarod képviselheted a védelmet.“

□ Tarnossy végigmérte kollégáját, ki nyugodtan fogadta tekintetét.

□ „Jól van, átnézem az aktákat.“

□ Jó másfél óráig tanulmányozta az aktákat, a hosszú, kúsza vallomású aktákat. A szobában mély csönd volt, melyet csak Kaulichnak koronkint ismétlődő ideges köhögése zavart meg. Mikor Tarnossy végzett az írásokkal, felkelt és szárazon, nyugodtan kijelentette:

□ „Elvállalom a vádat.“

□ „Én meg a védelmet!“ kiáltotta Kaulich.

□ És Tarnossy remek, szinte megdönthetetlennek mutatkozó vádat konstruált. Áttetsző világossággal mutatta be az ügyvédi perfidiát veje részéről. Egyik csak a másikat támogatta és végül kimondotta a leújtó szavakat:

□ „Beigazolnak látom a vádat, kérem a vádlott szigorú megbüntetését.“

□ Kornélia egész testében remegett az ajtó mögött. Mit mond az ő édes apja az ő drága ártatlan úráról. Majdnem összeesett a kínos felindulástól.

□ Éjfélíg tartott a nagy jogász torna, melynek végén mégis Kaulich kerekedett felül. Kellemetlen, éles hangja szinte sívított.

□ „Tekintetes törvényszék! Ismétlődik a régi rút játék! Vádat konstruálnak anyagi bizonyítékok nél-

kül, feltevésekből, indíciumokból. Ohó! Az igazságszolgáltatás nem lehet lutri, kocka. És hol itt az ügyvédi hűtlenség? Mutassanak egy magán végrendeletet, melyet a kapzsi atyafiak nem kifogásolnak! Éppen csak ettől az egytől kívánja a vádhatóság az abszolút szüzességet. Csak ennek az egy végrendeletnek kellene olyannak lenni, amellyel mindenki meg legyen elégedve. Nem, tekintetes törvényszék, ilyen rossz tréfába ne menjünk bele. Kérem védenem felmentését.“

□ Tarnossy megadta magát. Kaulich diadalmasan mosolygott.

□ „Látszik, hogy okos ember vagy,“ mondotta, „hogyan érted a mesterséget. Szervusz öreg!“

□ Azzal fogta az aktacsomagot és rohant vele. Mint valami tolvaj a prédával.

□ Tarnossy jó ideig nézett utána és lelkében rettentő gyanú merült fel: nincs-e ez az ember megvesztegetve.

□ Nagy felindulást érzett, de aztán leintette magát:

□ „Eh,“ mondotta az erkölcsi undor érzésével, „mind gazemberek! Miért szenvedjen éppen az én Nellikém!“

□ Azzal benyílt a másik szobába s majd beleütött a leányába, aki fehér hálóköntösében a küszöbön állott.

□ „Hát te hogy kerülsz ide?“

□ „Nohát csak feküdj szépen vissza s aludj nyugodtan, a férjednek nem lesz semmi baja.“ Az asszony nyakába borúlt és soha nem tapasztalt hevességgel csókolta apja bozontos arcát.

□ „Köszönöm, papuskám, köszönöm! Most vagyok igazán boldog!“

□ Sietve távozott. A szeptemvir mély szomorúsággal, igazi világfájdalmas tekintettel nézett utána.

□ „Csak a gazembereket szeretik ilyen nagyon,“ mondotta keserűen, meggyőződéssel.

ZÖLDI MÁRTON.

Interieur.

*Az asztal körül olvas a család.
A szőnyegen egy vén cirmos dorombol.
A kisebb lány, behallik a szalónból,
Elzongorázza Grieg esti dalát.*

*Künn zuzmarás tél, itt nyugodt derű,
Amelynek nincs se sóhaja, se sója.
Lustán ketyeg a rokkant fali óra
S asztal-középen áll az ó nedű.*

*Ezüstkupakos, nagy tajtékpipából
Füstkarikákat ereget a gazda.
A diványon szunnyad egy kis mihaszna.*

*A kályhában a tűz pattogva lángol
S a kályha mellett tréfálkozva zsémbel
A nagyobbik lány hű szerelmesével.*

Andor Gyula.